

بررسی و تحلیل شامخ آذرماه ۱۴۰۱

دی‌ماه ۱۴۰۱

مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران

۱) بررسی شامخ کل آذرماه

شامخ کل اقتصاد ایران در آذرماه با ثبت عدد ۴۹/۱۴ تنزل اندک در شامخ نسبت به ماه گذشته را نشان می‌دهد. درحالی‌که شامخ کل ماه گذشته با ثبت کمترین عدد از ابتدای سال جاری^۱ حکایت از رکود داشته، شامخ آذرماه با وجود کمی بهبود نسبت به ماه گذشته، مؤید ورود اقتصاد به رکود از ابتدای پائیز است که در گزارشات تحلیل شامخ طی دو ماه گذشته بدان اشاره شده بود.

اعداد به دست آمده برای پنج مؤلفه اصلی شامخ کل، حاکی از عدم تغییر در میزان تولید محصولات (۵۱،۵۰)، افت سفارشات جدید (۴۸،۴۷)، کاهش ناچیز در سرعت تحویل سفارشات (۴۹،۷۵)، کاهش موجودی مواد اولیه خریداری شده (۴۶،۴۱) و کاهش اندک در به‌کارگیری نیروی کار (۴۹،۳۲) است. یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که مدیران خرید در آذرماه گزارش کرده‌اند افزایش شدید بهای مواد اولیه (۸۵،۵۸) و افت فروش محصولات بوده است (۴۸،۱۵). افزایش بهای مواد اولیه در ماه‌های زیادی از سال جاری توسط مدیران خرید گزارش شده است. شواهد به دست آمده از بررسی شامخ کل اقتصاد در ماه‌های اخیر نشان می‌دهد اقتصاد کشور با شرایط رکود تورمی درگیر است. شرایطی که بنگاه‌ها با افزایش شدید قیمت مواد اولیه مواجه و مجبور به تعدیل قیمت محصولات خود هستند و درعین حال فروش محصولات کاهشی بوده و مجبور به تولید در مقدار پائین می‌باشند.

اما وضعیت عمومی محیط کسب‌وکار در آذرماه را می‌توان متأثر از عوامل اقتصادی و سیاسی داخلی و خارجی دانست. در بعد داخلی مهم‌ترین عوامل مؤثر را می‌توان تداوم تورم بهای مواد اولیه، ناهمسانی قیمت فروش محصولات با افزایش بهای تمام‌شده نهاده‌های تولید، شرایط نامناسب مبادلات ارزی به‌موجب افزایش و نوسان در نرخ ارز، محدودیت‌های مرتبط با تأمین و انتقال ارز، چشم‌انداز مبهم تحریم‌های بین‌المللی و قطعی گاز برخی صنایع برشمرد. در بعد جهانی عوامل مؤثری از قبیل نگرانی‌ها درباره کم شدن سرعت رشد اقتصاد جهانی و افزایش احتمال ورود به رکود^۲، افزایش تورم در ایالات‌متحده و تصمیم به افزایش نرخ بهره آمریکا توسط فدرال رزرو^۳ و همچنین افزایش نرخ بهره توسط بانک مرکزی انگلستان^۴، تحولات مربوط به جنگ در اوکراین، افزایش تعداد مبتلایان کرونا در چین و اعمال سقف قیمت برای گاز طبیعی و نفت خام روسیه توسط کشورهای غربی را می‌توان مهم‌ترین عوامل مؤثر بر کسب‌وکارها در آذرماه دانست. در شرایط رکود تورمی یاد شده بدون شک بنگاه‌ها با مشکل تأمین سرمایه در گردش بنگاه‌های خود مواجه می‌شوند که همواره یکی از

^۱ بدون لحاظ فروردین

^۲ شاخص مدیران خرید چین در ماه دسامبر با یک واحد کاهش به رقم ۴۷ رسیده و شامخ ترکیبی S&P ایالات‌متحده نیز با یک واحد افزایش در ماه دسامبر به عدد ۴۵ رسیده که هردو از افت فعالیت‌های اقتصادی علیرغم کمتر شدن شدت رکود در ایالات‌متحده حکایت دارند.

^۳ افزایش نرخ بهره به رقم ۴،۵ درصد

^۴ افزایش نرخ بهره به رقم ۳،۵ درصد

بنیادی‌ترین نیازهای تولید بوده است. به نظر می‌رسد این موضوع به‌ویژه در شرایط سخت و حساس فعلی بشدت تولیدکنندگان را تحت فشار قرار داده و فعالیتهای ماههای آتی این بنگاهها را متأثر خواهد ساخت.

۲) بررسی شامخ صنعت در آذرماه

شامخ صنعت در آذرماه با ثبت عدد ۵۱,۶۹ اندکی بهبود را نشان می‌دهد. این عدد نسبت به شامخ صنعت در ماه گذشته اندکی کاهش یافته است که حاکی از تضعیف بهبود طی سه ماه گذشته است. پس از بروز واگرایی بین شامخ کل و شامخ صنعت در ماه گذشته که برای نخستین بار از ابتدای پیمایش شامخ روی داد، در ماه جاری نیز این واگرایی مشاهده می‌شود هرچند که مطابق با پیش‌بینی‌های ماه گذشته این فاصله کمتر شده و هم شاهد کاهش شدت افت آن در کل اقتصاد و هم تضعیف بهبود آن در بخش صنعت بوده‌ایم تا کمی از میزان واگرایی مورد اشاره کم شود. البته ممکن است این واگرایی به همگرایی در بدتر شدن وضعیت در کل اقتصاد و بخش صنعت بیانجامد که به معنای تعمیق رکود در بخش‌های مختلف اقتصاد کشور خواهد بود.

شامخ صنعت در مؤلفه مقدار تولید بهبود اندکی را نشان می‌دهد (۵۳,۲۲) و در بخش فروش داخلی حاکی از عدم تغییر وضعیت (۵۰,۰۵) و در صادرات با افت روبه‌رو بوده است (۴۷,۲۸). میزان سفارشات جدید به میزان کمی کاهش یافته (۴۹,۱۰)، سرعت انجام و تحویل سفارشات بهبود یافته (۵۶,۳۱) و موجودی مواد اولیه نیز کاهش نشان می‌دهد (۴۶,۵۳). میزان استخدام نیروی کار اندکی افزایش یافته (۵۲,۷۹) و همچنین افزایش بسیار شدید در بهای مواد اولیه گزارش شده است (۸۳,۲۹) که از مهم‌ترین مسائلی است که در شامخ بخش صنعت در آذرماه به چشم می‌خورد. این افزایش شدید در تمام ماه‌های پیمایش از سوی مدیران خرید گزارش شده که بر اساس شواهد موجود به میزان زیادی ناشی از افزایش نرخ ارز و انتظارات تورمی موجود در خصوص قیمت ارز و مواد اولیه است. این موضوع به افزایش عطش بنگاهها به سرمایه در گردش دامن زده است.

۳) بررسی شامخ خدمات و کشاورزی در آذرماه

در آبان ماه نسبت به مهرماه افت قابل توجهی در این بخش گزارش شده بود. اعداد به دست آمده برای مؤلفه‌های اصلی شامخ این بخش حاکی از عدم تغییر میزان تولید (۵۰)، کاهش سفارشات جدید (۴۸,۷۵)، کاهش سرعت تحویل سفارشات و موجودی مواد اولیه است (۴۶,۲۵). همچنین کاهش استخدام نیروی کار در بخش کشاورزی و خدمات طی آذرماه از سوی مدیران خرید گزارش شده (۴۷) و شاهد افزایش اندک در صادرات (۵۲,۵) و افت فروش محصولات این بخش نیز هستیم (۴۷). افزایش شدید قیمت مواد اولیه نیز از سوی مدیران خرید بخش خدمات و کشاورزی در آذرماه گزارش شده که بیش از رقم ثبت شده برای ماه گذشته است. (۸۶,۲۵). افزایش نرخ ارز علاوه بر آثار تورمی در قیمت مواد اولیه می‌تواند از مهم‌ترین دلایل بهبود صادرات محصولات

این بخش باشد. نکته دیگر همچنین افزایش در بهای انرژی مصرفی است که به میزان قابل توجهی گزارش شده است (۷۰). بنابراین می‌توان گفت وضعیت این بخش در آذرماه تا حدودی افت داشته است.

۴) مقایسه شامخ صنایع مختلف در آذرماه

در پیمایش شامخ آذرماه در میان صنایع مورد بررسی بیشترین شامخ به گروه ماشین‌سازی و لوازم‌خانگی تعلق یافته که نشان از بهبود قابل توجه در شرایط کسب‌وکارهای این گروه دارد (۵۹,۶). پس از آن گروه‌های وسایل نقلیه و قطعات وابسته (۵۷,۶)، صنایع فرآورده‌های نفت و گاز (۵۶,۶) و صنایع فلزی (۵۵,۳) بهبود قابل توجهی را گزارش داده‌اند. بررسی شامخ صنایع لاستیک و پلاستیک (۵۲,۵) و صنایع شیمیایی (۵۲,۷) بهبود اندکی را نشان می‌دهند. همچنین صنایع نساجی و کانی‌های غیرفلزی نسبت به ماه گذشته تغییر محسوسی را گزارش نکرده‌اند (به ترتیب ۵۰,۹ و ۵۰,۸). گروه‌های صنایع غذایی (۴۸,۵) و چوب، کاغذ و مبلمان (۴۸,۱) افت در شرایط این گروه را گزارش کرده‌اند و گروه پوشاک و چرم مانند ماه‌های گذشته کمترین عدد را که حاکی از شرایط وخیم در این گروه است گزارش کرده‌اند. (۳۰,۸) این تنزل وضعیت به میزان شدیدی و برای چند ماه پیاپی گزارش شده است.

بررسی اعداد شامخ مربوط به صنایع پیشگام در ماه‌های گذشته نشان می‌دهد این اعداد کاهش یافته است. به عبارت دیگر صنایع پیشگام در آذرماه نسبت به صنایع پیشگام در ماه‌های مهر و آبان کمتر به دست آمده است. این امر خود دلیلی بر تأیید ادعای تشدید رکود در بخش صنعت و احتمال همراهی شامخ صنعت با شامخ کل در ماه‌های آتی است.

نکته حائز اهمیت که از ابتدای سال جاری در پیمایش شامخ توسط مدیران خرید گزارش شده افزایش بهای مواد اولیه است. در آذرماه نیز این امر به چشم می‌خورد. در میان صنایع مورد بررسی بیشترین افزایش در قیمت مواد اولیه توسط فعالان گروه ماشین‌سازی و لوازم‌خانگی گزارش شده است (۹۷,۸) همچنین فعالان گروه صنایع فلزی نیز افزایش بسیار شدیدی در بهای مواد اولیه را گزارش کرده‌اند (۸۹). بررسی این مؤلفه در تمام صنایع مورد بررسی حاکی از افزایش قابل توجه و شدید در بهای مواد اولیه است. این موضوع افزایش بهای تمام‌شده کالاها در ماه‌های آینده را در پی خواهد داشت و در صورت عدم تعدیل قیمت‌ها جریان نقدی بنگاه‌ها را به شدت متأثر خواهد کرد.

۵) بررسی شامخ صنایع مختلف

۵-۱) تحلیل شامخ گروه ماشین‌سازی و لوازم‌خانگی

همان‌طور که در بخش مقایسه صنایع ذکر شد بررسی شامخ آذرماه نشان می‌دهد گروه ماشین‌سازی و لوازم‌خانگی با ثبت عدد ۵۹,۶ بالاترین عدد را در بین صنایع مورد بررسی به خود اختصاص داده است. این

گروه در ماه گذشته با ثبت عدد ۵۴,۳ در جایگاه پنجم در بین صنایع مورد بررسی قرار داشت. مقایسه این اعداد نشان‌دهنده تنزل شامخ به دست آمده برای صنایع پیشگام در آذرماه است.

مؤلفه‌های اصلی پیمایش شامخ برای گروه ماشین‌سازی و لوازم‌خانگی نشان‌دهنده افزایش قابل توجه در میزان تولید (۷۱,۷)، افزایش در سفارشات جدید (۵۶,۵)، بهبود سرعت انجام و تحویل سفارشات (۵۸,۷)، افت قابل‌ملاحظه در موجودی مواد اولیه خریداری شده (۴۱,۳) و افزایش استخدام و به‌کارگیری نیروی کار (۵۸,۷) در آذرماه نسبت به آبان ماه است.

ثبت عدد ۹۷,۸ برای مؤلفه قیمت خرید مواد اولیه نشان‌دهنده افزایش شدید بهای مواد اولیه این صنایع است. موضوعی که به‌زعم برخی از شرکت‌های بورسی فعال در این حوزه مرتبط با قیمت‌های جهانی فلزات خصوصاً مس و فولاد و البته افزایش نرخ ارز است. همراهی این افزایش بهای شدید در مواد اولیه با افت قابل‌ملاحظه در موجودی انبار مواد اولیه می‌تواند تولید بنگاه‌های این گروه را در ماه‌های آتی با دشواری مواجه کند. افزایش اندک فروش محصولات (۵۴,۳) و همچنین رشد اندک صادرات (۵۲,۲) در آذرماه نسبت به آبان ماه موضوع دیگری است که مورد اشاره فعالان اقتصادی این گروه بوده است. فعالان اقتصادی این گروه همچنین به کاهش موجودی انبار محصول (۵۴,۳) اشاره داشته‌اند.

مهم‌ترین ریسک‌های پیش روی فعالان این گروه را می‌توان تحریم‌های بین‌المللی محدودکننده در تهیه مواد اولیه و قطعات، عدم ثبات و نوسانات نرخ ارز و همچنین چالش‌های تأمین ارز، نوسانات قیمت فلزات اساسی به‌طور مشخص مس، برنج، فولاد و آلومینیوم و شرایط اقتصاد کلان حاکم بر کشور از جمله رکود تورمی دانست. اطلاعاتی منتشر شده در سامانه کدال برای برخی شرکت‌های بورسی این گروه نشان می‌دهد که در آذرماه چشم‌انداز تحریم‌ها و افزایش نرخ ارز به‌شدت بر فعالیت‌های اقتصادی این گروه تأثیرگذار بوده است. با بررسی صورت‌های مالی منتشر شده شرکت‌های بورسی فعال در این گروه شاهد افزایش فروش محصولات گرمایشی عمدتاً به دلیل ورود به فصل سرما هستیم. البته زمزمه‌هایی مبنی بر احتمال صدور مجوز افزایش قیمت محصولات این گروه نیز باعث شکل‌گیری انتظارات تورمی و افزایش تقاضا در ماه آذر شده است.

۵-۲) بررسی گروه وسایل نقلیه و قطعات وابسته

پس از گروه ماشین‌سازی و لوازم‌خانگی، گروه وسایل نقلیه و قطعات وابسته با ثبت عدد ۵۷,۶ دومین عدد شامخ در آذرماه را به خود اختصاص داده است. این گروه در شامخ آبان‌ماه بیشترین عدد را در بین صنایع مختلف به خود اختصاص داده بود (۶۰,۵). شامخ این گروه با ثبت اعداد (۶۰,۵) در مهرماه و (۵۸,۵) در شهریورماه جز صنایع پیشگام در شامخ ماه‌های اخیر بوده است. بررسی مؤلفه‌های اصلی این گروه نشان‌دهنده افزایش قابل توجه در میزان تولید محصول (۶۳,۵)، افزایش سفارشات جدید (۵۷,۷)، افزایش استخدام نیروی

کار و کاهش اندک در موجودی انبار مواد اولیه خریداری شده (۴۶,۲) در آذرماه نسبت به آبان ماه است. رشد میزان فروش (۶۳,۵) و کاهش اندک در صادرات محصول دیگر موضوعی است که توسط فعالان اقتصادی گروه وسایل نقلیه و قطعات وابسته گزارش شده است. بررسی‌ها نیز مؤید این موضوع است و نشان می‌دهد که در آذرماه امسال حدود ۱۲۸ هزار دستگاه انواع خودرو در کشور تولید شد که بیشترین میزان تولید ماهانه خودرو طی پنج سال گذشته است. این آمار نسبت به ماه پیش نیز افزایش پنج درصدی نشان می‌دهد.^۵

همچنین افت چشمگیر در موجودی انبار محصول نهایی توسط مدیران خرید این گروه گزارش شده است. (۴۰,۴) با توجه به وارداتی بودن بخشی از قطعات و مواد اولیه مورد استفاده و تأثیرپذیری زیاد قیمت مواد اولیه مورد استفاده این گروه از نرخ ارز، با رشد نرخ ارز شاهد رشد زیاد قیمت مواد اولیه این گروه در آذرماه هستیم. (۸۴,۶). در مجموع می‌توان گفت پس از بهبود قابل توجه گروه وسایل نقلیه و قطعات وابسته طی ماه‌های اخیر در آذرماه شاهد بهبود خفیف‌تری نسبت به ماه‌های قبل هستیم. این موضوع البته منطقی است و تا حدود زیادی می‌تواند به واردات خودروهای خارجی و شرایط جدید عرضه خودرو در بورس کالا مرتبط باشد.

۵-۳ تحلیل شامخ صنایع فرآورده‌های نفت و گاز

شامخ گروه صنایع فرآورده‌های نفت و گاز در آذرماه با ثبت عدد ۵۶,۴ نشان از بهبود این گروه داشته و افزایش قابل توجهی نسبت به شامخ ماه گذشته ۴۹,۵ نشان می‌دهد. بنابراین کسب و کارهای این گروه پس از تنزل در آبان ماه نسبت به مهرماه، در آذرماه شاهد رشد بوده‌اند. بررسی مؤلفه‌های اصلی شامخ این گروه نشان می‌دهد میزان تولید محصولات در آذرماه افزایش قابل توجهی داشته (۶۰,۷)، مقدار سفارشات جدید به میزان کمی بهبود یافته (۵۳,۶) سرعت انجام و تحویل سفارشات و استخدام نیروی کار نیز افزایش قابل توجهی داشته (۵۷,۱) و همچنین موجودی مواد اولیه خریداری شده نیز افزایش یافته است (۵۳,۶). افزایش قابل ملاحظه قیمت مواد اولیه (۷۸,۶)، رشد صادرات محصولات (۶۰,۷)، افزایش اندک در فروش (۵۳,۶) و کاهش موجودی انبار محصولات (۴۶,۴) از دیگر موضوعات گزارش شده در شامخ آذرماه است.

نکته قابل توجه در میان ارقام به دست آمده برای گروه فرآورده‌های نفت و گاز انتظارات نسبت به ماه آینده است که به شدت کاهش نشان می‌دهد (۳۹,۳). عموماً فعالان اقتصادی در مؤلفه انتظارات نسبت به ماه آینده اعلام خوش‌بینی می‌کنند. فعالان اقتصادی این صنایع تنها گروهی هستند که نسبت به ماه آینده خوش‌بینی کمتری دارند. این موضوع ممکن است تا حدود زیادی مربوط به محدودیت‌های ناشی از کمبود گاز طبیعی در

⁵ <https://www.irna.ir/news//۸۴۹۸۵۸۶۶>

ماه‌های سرد سال باشد که طی چند سال اخیر رخ داده و منجر به قطع جریان گاز واحدهای پتروشیمیایی شده است.

قیمت نفت خام از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر کسب‌وکارهای این گروه محسوب می‌شود. عوامل مؤثر متعددی در آذرماه موجب نوسان قیمت نفت بین ۷۰ تا ۸۰ دلار برای هر بشکه شده است. یکی از عوامل اصلی مؤثر بر تقاضا و در نتیجه قیمت نفت سیاست کرونای صفر چین است. چین به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین واردکنندگان نفت خام در جهان با اعتراضات در شهرهای مختلف از جمله پکن و شانگهای مواجه شد که باعث کاهش قابل‌توجه محدودیت‌های کرونایی و در نتیجه افزایش تقاضا برای سوخت شد که به سرعت اثر خود را بر قیمت جهانی نفت گذاشته و قیمت را افزایش داد. همچنین اطلاعیه وزارت انرژی آمریکا در مورد آغاز خرید دوباره نفت خام برای پر کردن ذخایر استراتژیک نفتی هم از دورنمای قیمت بالاتر نفت در این ماه حمایت کرده است.

به مجموعه عوامل فوق افزایش نرخ بهره آمریکا و انگلستان، تحولات مربوط به جنگ در اوکراین، افزایش تعداد مبتلایان کرونا در چین و اعمال سقف قیمت ۶۰ دلاری برای نفت خام روسیه نیز افزوده شد و تا حدودی باعث نوسان قیمت نفت خام گردید. همچنین سفر رهبر چین به عربستان سعودی و گمانه‌زنی‌ها مبنی بر همسویی کمتر عربستان با سیاست‌های ایالات متحده نیز به شکل‌گیری انتظارات تورمی در بازار نفت در اواخر آذرماه انجامید. همه این عوامل باعث نوسان قیمت نفت در بازه ۷۰ تا ۸۰ دلار در آذرماه شد.

با توجه به تأثیرپذیری گروه فرآورده‌های نفتی از قیمت‌های جهانی، نرخ ارز به شکل مستقیم بر سودسازی این شرکت‌ها اثرگذار است. با وجود نرخ ارز افزایشی و همچنین افزایش صادرات گزارش شده از سوی مدیران خرید می‌توان گفت علی‌رغم افزایش بهای نفت خام و گاز خوراک این صنایع، فعالان این بخش در بازارهای صادراتی توانسته‌اند وضعیت را تا حدودی جبران کنند.

۴-۵ تحلیل گروه صنایع فلزی

گروه صنایع فلزی در شامخ آذرماه با ثبت عدد ۵۵,۳ در بین تمام صنایع در جایگاه چهارم قرار گرفته است. گروه صنایع فلزی در شهریورماه و مهرماه بالاترین عدد شامخ را به خود اختصاص داده بود. فعالان اقتصادی این گروه افزایش در مقدار تولید محصولات (۵۷) رشد میزان سفارشات جدید (۵۴)، بهبود سرعت انجام و تحویل سفارشات (۵۳) و افزایش قابل‌توجه در به‌کارگیری نیروی کار (۶۰) در آذرماه نسبت به آبان ماه را گزارش کرده‌اند. همچنین بر اساس اعلام مدیران خرید این گروه، موجودی انبار مواد اولیه در این ماه نسبت به ماه گذشته اندکی کاهش یافته است (۴۹). همچنین در بین ارقام گزارش شده می‌توان به افزایش شدید

قیمت مواد اولیه (۸۹)، افت میزان صادرات (۴۵)، افزایش اندک در میزان فروش (۵۲) و افزایش اندک در موجودی انبار محصولات (۵۳) در آذرماه نسبت به آبان ماه اشاره کرد.

گزارش شرکت‌های بورسی گروه صنایع فلزی مؤید افزایش فروش در آذرماه نسبت به ماه گذشته است. این موضوع برای آبان ماه نیز گزارش شده بود. روند افزایش نرخ ارز در بازار و چشم‌انداز افزایشی قیمت مواد اولیه در بازار داخلی، خریداران محصولات فلزی را بر آن داشته تا تأمین تقاضای آتی خود را تسریع کنند.

در بازارهای خارجی نیز گروه صنایع فلزی در آذرماه با نوسان قیمت روبرو بود. افزایش نرخ بهره توسط بانک‌های مرکزی ایالات متحده، اتحادیه اروپا و انگلستان و انتظار افزایش مجدد آن در سال جدید میلادی که به تشدید نگرانی‌ها در مورد بروز رکود در اقتصاد جهانی دامن زده و نیروهای کاهنده قیمت فلزات اساسی را به کار انداخته‌اند. البته کاهش محدودیت‌های کرونایی در چین و افزایش تقاضای فلزات اساسی از سوی دیگر موجب فعال شدن نیروهای افزایشی قیمت جهانی فلزات اساسی شد. همچنین شاخص مدیران خرید چین نیز پس از افت یک واحدی به ۴۷ رسید که خود علامتی برای افت تقاضا در بسیاری از محصولات از جمله فلزات اساسی است. در آذرماه پس از افزایش قیمت فلزات اساسی شاهد کاهش آن نیز بودیم و بازارهای جهانی با روند نزولی به استقبال سال جدید میلادی رفتند.

۵-۵ تحلیل شامخ گروه لاستیک و پلاستیک

شامخ صنایع لاستیک و پلاستیک در آذرماه با ثبت عدد ۵۲,۵ نشان از بهبود اندک در فعالیت‌های این گروه دارد. این عدد نسبت به شامخ ماه گذشته ۶ واحد کاهش یافته است. (۵۸,۴) با بررسی شامخ این گروه طی ماه‌های پاییز مشاهده می‌شود طی سه ماه گذشته وضعیت کسب‌وکارهای این گروه بهبود آرامی را در پیش گرفته، هرچند که این بهبود در آذرماه نسبت به ماه گذشته کمتر بوده است. بررسی مؤلفه‌های شامخ این گروه نشان می‌دهد که مقدار تولید محصولات افزایش یافته (۵۵)، سفارشات جدید با کاهش قابل‌ملاحظه‌ای مواجه بوده (۴۰)، سرعت تحویل سفارشات به میزان زیادی افزایش یافته (۷۵) و موجودی مواد اولیه کاهش داشته است (۴۵). همچنین بر اساس اعلام مدیران خرید این گروه، میزان به‌کارگیری نیروی کار در این صنعت اندکی افزایش یافته است (۵۵). مانند سایر گروه‌ها قیمت مواد اولیه در گروه لاستیک و پلاستیک طی آذرماه نیز افزایش قابل‌توجهی داشته (۷۵) و این افزایش نسبت به ماه گذشته بیشتر گزارش شده است. با توجه به وارداتی بودن برخی اقلام مواد اولیه این گروه و متأثر شدن از قیمت نفت، رشد قیمت جهانی نفت و افزایش نرخ ارز موجب افزایش بهای مواد اولیه در این گروه شده است. افزایش فروش و صادرات محصولات این گروه در ماه گذشته دیگر موضوعی است که از سوی مدیران خرید گروه لاستیک و پلاستیک گزارش شده است (۵۵).

فعالان اقتصادی در صنعت لاستیک بر این باور هستند که قیمت‌گذاری دستوری لاستیک، تولیدکنندگان این محصول را با دشواری‌هایی روبرو می‌کند. گفته می‌شود ۴۰ درصد از حجم مواد در این صنعت، وارداتی است که بسته به نرخ دلار و نفت از نوسان زیادی برخوردار است. حال با افزایش قیمت جهانی نفت و همچنین افزایش نرخ ارز این صنعت با هزینه بالای تأمین مواد اولیه مواجه شده است. افزایش قیمت مواد اولیه و قیمت گذاری دستوری حاشیه سود شرکت‌های فعال در این گروه را به شدت متأثر می‌کند.

نباید از نظر دور داشت که قیمت‌گذاری دستوری و تحریم‌های بین‌المللی امکان توسعه تکنولوژیکی در این صنعت را کم کرده است. همچنین اعمال محدودیت بر صادرات لاستیک نیز امکان تأمین منابع ارزی مورد نیاز شرکت‌ها از محل صادرات را محدود کرده و فعالان این صنعت از این موضوع نیز متضرر می‌شوند. البته رفع ممنوعیت صادرات لاستیک از سوی دفتر مقررات صادرات و واردات وزارت صنعت، معدن و تجارت نیز از اتفاقات مؤثر بر فعالیت‌های این گروه در دو ماه گذشته بوده است.

با افزایش اختلاف دلار آزاد و دلار نیما و افزایش قیمت محصولات تولیدی که از سوی مدیران خرید گزارش شده تقاضا برای محصولات پایه پلاستیکی با رونق محسوسی در طول هفته گذشته مواجه شد. به طور سنتی جهش‌های قیمتی ارز موجب افزایش خریدها در این بازار می‌شود. می‌توان گفت استقبال از خرید محصولات لاستیکی و پلاستیکی در بورس کالا که همچنان در سطح بالایی است به همین دلیل بوده و باعث شده است تقاضای محصولات این گروه در بورس کالای ایران طی آذرماه نسبت به ماه قبل افزایشی باشد.

۵-۶) تحلیل شامخ گروه شیمیایی

شامخ گروه شیمیایی در آذرماه ۵۲,۷ به دست آمده که حاکی از بهبود اندک در وضعیت شامخ این گروه است. بر اساس نتایج مؤلفه‌های پیمایش شامخ، مقدار تولید محصولات این گروه به میزان قابل توجهی افزایش یافته (۵۷,۱) و میزان سفارشات جدید نیز با رشد اندکی روبرو بوده است (۵۲). قیمت مواد اولیه به شدت افزایش یافته (۸۵,۷) و موجودی انبار مواد اولیه نیز کاهش قابل توجهی داشته است (۴۲,۹). میزان استخدام نیروی کار در این بخش اندکی افزایش یافته (۵۲) و در فروش داخلی به میزان اندکی رشد (۵۱) و در صادرات اندکی کاهش را تجربه کرده است (۴۸).

در بازارهای جهانی واهمه از رکود بر معاملات کامودیتی‌ها از جمله محصولات پتروشیمی و شیمیایی سایه افکنده است. شامخ چین در ماه دسامبر نیز گویای بدتر شدن وضعیت شامخ در این کشور بود هرچند که از شدت آن نسبت به ماه قبل کمتر شده بود. از طرفی بهای نفت و نفتا نیز که خوراک‌های اصلی در این صنعت محسوب می‌شوند، طی آذرماه گذشته به دلایل پیش‌تر گفته شده نوساناتی داشته است. در بازار داخلی کماکان انتظارات تورمی در بهای مواد اولیه را می‌توان مهم‌ترین عامل دانست. این موضوع باعث شد تا محصولات گروه

شیمیایی با فروش خوبی در بازار داخلی مواجه باشند. به عبارت دیگر تقاضای آتی صنایع پایینی گروه شیمیایی تسریع شده و بازار داخلی این محصولات را رونق بخشید.

۷-۵ تحلیل شامخ گروه نساجی

شامخ گروه صنایع نساجی با ثبت عدد ۵۰,۹ در آذرماه حکایت از عدم تغییر وضعیت کسب و کارهای این صنایع دارد. بررسی مؤلفه‌های سنجش شامخ این گروه نشان می‌دهد که میزان تولید افزایش یافته (۵۶,۳) و سفارشات جدید کاهش داشته (۴۳,۸) و سرعت انجام و تحویل سفارشات این گروه افزایش قابل توجهی را تجربه کرده است (۶۲,۵) در حالی که موجودی مواد اولیه به میزان قابل توجهی کاهش یافته است (۴۳,۸). فعالان اقتصادی این گروه در ماه گذشته افت بسیار زیاد موجودی مواد اولیه را گزارش کرده بودند (۲۵) که در آذرماه از شدت این تنزل کاسته شده است (۴۳,۸). بر اساس اعلام مدیران خرید این گروه میزان استخدام نیروی کار در آذرماه همانند آبان ماه تغییری نداشته است (۵۰). علاوه بر افزایش شدید بهای مواد اولیه (۸۱,۳) که به کاهش قابل توجه موجودی انبار مواد اولیه در این گروه منجر شده، در فروش داخلی و صادراتی و همچنین موجودی انبار محصولات تغییری گزارش نشده است (۵۰). با بررسی ارقام مربوط به بهای مواد اولیه ماه‌های اخیر ملاحظه می‌شود ارقام حاکی از شدت گرفتن رشد قیمت مواد اولیه در گروه نساجی است.

باید در نظر داشت که با تضعیف صنعت پوشاک و چرم که طی ماه‌های اخیر قعرنشین شامخ بوده است و با توجه به پیوند صنایع نساجی با صنایع پوشاک، انتظار می‌رود صنعت نساجی در ماه‌های آتی با افت فروش و بدتر شدن وضعیت کسب و کارها مواجه شود. البته با نزدیک شدن به آخر سال ممکن است رونق بازار پوشاک و چرم باعث عدم تحقق این موضوع شود.

همچنین در صورت تقویت بازارهای صادراتی ممکن است ضعف بازار داخلی محصولات نساجی جبران شود. موضوع با اهمیت در خصوص این گروه عدم تغییر صادرات محصولات در آذرماه نسبت به آبان ماه است. در ماه گذشته کاهش شدید صادرات گزارش شده بود (۳۷,۵). این شرایط صادراتی با وجود افزایش نرخ ارز بوده که عمدتاً باعث تقویت صادرات محصولات می‌شود. بنابراین موضوعات مهمی از قبیل ارتقای تکنولوژیکی و شناسایی بازارهای خارجی جدید از الزامات این صنعت است. امری که در سایه تحریم‌ها و تنگناهای ارزی به شدت با محدودیت مواجه شده و نیازمند توجه بیشتر سیاست‌گذاران صنعتی کشور است.

۸-۵ تحلیل شامخ گروه کانی‌های غیرفلزی

شامخ آذر گروه کانی‌های غیرفلزی از عدم تغییر فعالیت‌ها نسبت به آبان ماه حکایت دارد (۵۰,۸). این در حالی است که شامخ مهرماه و آبان ماه نشان از افت کسب و کارهای این گروه داشت (۴۳,۹ و ۴۷,۸) و در شهریورماه بهبود اندک در فعالیت‌ها گزارش شده بود (۵۲,۵). به عبارت دیگر پس از افت فعالیت‌های این گروه از ابتدای

پائیز، کسب و کارهای این گروه به شرایط تابستان برگشته است. کاهش در میزان تولید (۴۵,۸)، افزایش اندک سفارشات جدید (۵۴,۲)، افزایش قابل توجه در سرعت انجام و تحویل سفارشات (۶۲,۵) و عدم تغییر در به کارگیری نیروی کار (۵۰) از سوی فعالان اقتصادی این گروه گزارش شده است.

همچنین موجودی انبار مواد اولیه در این گروه به شدت کاهش نشان می دهد و عدد به دست آمده برای این مؤلفه در بین تمام صنایع مورد پیمایش در آذرماه کمترین است. (۳۷) این موضوع به همراه افزایش شدید قیمت مواد اولیه (۸۳,۳) فعالان اقتصادی این گروه را با چالش جدی تأمین مواد اولیه در ماه های آتی مواجه می کند. کاهش قابل توجه در میزان صادرات (۴۱,۷) و مقدار فروش (۴۵,۸) علیرغم افزایش نرخ ارز و کاهش قیمت محصول تولیدشده (۳۷,۵) از دیگر موضوعات مورد اشاره مدیران خرید این گروه است.

میزان فعالیت های عمرانی و ساخت و ساز در کشور و همچنین فروش صادراتی مهم ترین عوامل تعیین کننده تقاضای محصولات این گروه است. با وجود سایه سنگین رکود در صنعت ساخت و شروع فصل سرد سال انتظار افت فروش محصولات این گروه می رفت. قطعی گاز شرکت های سیمانی از موضوعات حائز اهمیت و مؤثر بر فعالان اقتصادی این گروه است که در آذرماه شاهد آن بودیم. البته برخی شرکت های سیمانی در بورس تهران در آذرماه امسال فروش خوبی را به ثبت رسانده اند. همین امر باعث شده تا از شدت افت کسب و کارها که در ماه های مهر و آبان گزارش شده است کمتر شده و در آذرماه شاهد بهبود ناچیزی در فعالیت های گروه کانی های غیرفلزی باشیم.

۵-۹) تحلیل شامخ گروه صنایع غذایی

شامخ آذرماه گروه صنایع غذایی از افت شامخ این گروه از مهرماه حکایت دارد (۴۸,۵). کاهش در میزان تولید محصولات (۴۸,۴) و سفارشات جدید به چشم می خورد (۴۵,۲). افزایش سرعت انجام و تحویل سفارشات (۵۸,۱) افزایش اندک در موجودی مواد اولیه خریداری شده (۵۱,۶) و کاهش استخدام نیروی کار (۴۵,۲) نیز از سوی فعالان اقتصادی این گروه گزارش شده است. تورم مواد اولیه همچون سایر گروه ها توسط فعالان اقتصادی این گروه نیز گزارش شده است (۷۷,۴). البته کاهش در قیمت محصولات نیز مورد اشاره فعالان این گروه قرار گرفته است (۴۰,۳). این موضوع توسط آمار رسمی ارائه شده نیز تصدیق می شود. همچنین کاهش قابل توجه در میزان صادرات (۴۵,۲) و مقدار فروش (۴۶,۸) علیرغم کاهش قیمت و افزایش نرخ ارز از دیگر موضوعات حائز اهمیت در پیمایش شامخ آذرماه ۱۴۰۱ در گروه صنایع غذایی است.

بر اساس اعلام مرکز آمار ایران، نرخ تورم نقطه ای آذرماه ۱۴۰۱ در مقایسه با ماه قبل ۰,۴ واحد درصد افزایش یافته است. نرخ تورم نقطه ای گروه عمده «خوراکی ها، آشامیدنی ها و دخانیات» با کاهش ۲,۴ واحد درصدی به ۶۵,۳ درصد رسیده که توسط مدیران خرید گروه صنایع غذایی نیز گزارش شده است. این در حالی است

که نرخ تورم نقطه‌ای برای خانوارهای شهری ۴۷,۹ درصد است که نسبت به ماه قبل ۰,۶ واحد درصد افزایش داشته است. همچنین این نرخ برای خانوارهای روستایی ۵۱,۴ درصد بوده که نسبت به ماه قبل ۰,۹ واحد درصد کاهش داشته است. قطعی اینترنت و افت فروش آنلاین و همچنین اعتصابات و تعطیلی برخی بنگاه‌های خرده‌فروشی در این صنعت بر کاهش فروش محصولات این گروه مؤثر بوده است.

صنایع غذایی در ایران سهم بالایی از گردش اقتصادی و تولید ناخالص ملی کشورمان را به خود اختصاص داده است. این صنایع علاوه بر تأمین نیازهای داخلی و امنیت غذایی فرصتی برای ارزآوری از طریق صادرات محسوب می‌شوند. بر اساس آمارهای موجود بیش از ۱۰ درصد از ارزش‌افزوده بخش صنعت کشور از تولیدات صنعت غذایی تأمین می‌شود. همچنین حدود ۹۵ درصد مواد غذایی موردنیاز کشور در داخل تولید می‌شود. لذا وضعیت این صنایع برای اقتصاد کشور بسیار حائز اهمیت بوده و نیازمند توجه است.

با توجه به کاهش قدرت خرید مصرف‌کنندگان داخلی ادامه رشد و توسعه این صنعت مستلزم سیاست‌گذاری اقتصادی با هدف کنترل تورم و بهبود قدرت خرید خانوارها و البته حضور در بازارهای منطقه است. گفته می‌شود کمبود منابع مالی شرکت‌های فعال در گروه صنایع غذایی، موجب بالا رفتن هزینه‌های تأمین مالی در تولید صنایع غذایی در ایران شده به طوری که در مقایسه با رقبای خارجی، رقابت‌پذیری صنعت غذا را کاهش داده است.

۵-۱۰) تحلیل گروه چوب، کاغذ و مبلمان

شامخ گروه صنایع چوب، کاغذ و مبلمان در آذرماه عدد ۴۸,۱ به دست آمده است. این گروه در پیمایش شامخ ماه گذشته با ثبت عدد ۵۹,۱ در جایگاه سوم در بین صنایع مختلف قرار داشت. آمار به دست آمده از پیمایش شامخ آذرماه این گروه حاکی از کاهش قابل‌توجه میزان تولید و سفارشات جدید (۴۱,۷). افزایش سرعت تحویل سفارشات (۵۴,۲)، رشد شدید موجودی مواد اولیه (۶۲,۵) و همچنین افزایش اندک در نیروی کار استخدام شده (۵۴,۲) در آذرماه نسبت به آبان‌ماه است. موضوع حائز اهمیت در پیمایش شامخ این گروه کاهش شدید در بهای محصولات است (۳۷,۵) است که در ماه گذشته نیز گزارش شده بود (۳۹,۳). این در حالی است که افزایش شدید بهای مواد اولیه در این ماه به چشم می‌خورد (۶۶,۷) که نسبت به ماه گذشته این افزایش بیشتر گزارش شده است (۶۰,۷). البته میزان فروش و صادرات محصولات این گروه نسبت به ماه گذشته تغییری نداشته است (۵۰).

اثر افزایش نرخ ارز بر قیمت مواد اولیه شرکت‌های گروه محصولات کاغذی متفاوت است چراکه برخی از شرکت‌های این گروه مواد اولیه خود را از خارج و برخی از داخل تهیه می‌کنند. برای شرکت‌هایی است که بخش زیادی از مواد اولیه خود را از طریق واردات (خمیرکاغذ و...) تأمین می‌کنند؛ مطمئناً سودآوری این شرکت‌ها

به دلیل افزایش بهای تمام شده محصولات آن‌ها کاهش می‌یابد. گروه دوم متشکل از شرکت‌هایی است که اکثر مواد اولیه خود را از داخل کشور تأمین می‌کنند؛ همین موضوع باعث اثرپذیری کمتر آن‌ها از نوسانات نرخ دلار می‌شود. موضوع مهم دیگر که از اواخر آبان‌ماه فعالیت این گروه را متأثر ساخت رفع ممنوعیت صادرات کاغذ بسته‌بندی بود که البته صرفاً ذیل تعرفه اعلامی از ۲۵ آبان‌ماه آزاد اعلام شد. این موضوع ممکن است با رشد صادرات به خروج این صنعت از وضعیت رکودی گزارش شده طی ماه‌های اخیر کمک شایانی کند.

۵-۱۱) پوشاک و چرم

شامخ گروه پوشاک و چرم در آذرماه عدد ۳۰,۸ به دست آمده است. طی چهار ماه گذشته شامخ این گروه کمترین عدد در بین صنایع مختلف بوده است. اعداد به دست آمده از مؤلفه‌های پیمایش شامخ طی ۴ ماه اخیر وضعیت نابسامان کسب‌وکارها در این گروه را نشان می‌دهد. در آذرماه کاهش نگران‌کننده در میزان سفارشات جدید (۲۵)، افت نگران‌کننده در مقدار تولید و میزان فروش (۲۰) عدم تغییر در قیمت محصولات و موجودی انبار محصول (۵۰) و کاهش به‌کارگیری نیروی کار (۴۰) از مهم‌ترین موضوعات گزارش شده از سوی مدیران خرید این گروه است. همچنین عدم تغییر قیمت محصولات در حالی گزارش شده که قیمت مواد اولیه به شدت افزایش یافته است (۸۰). کاهش قابل توجه در موجودی انبار مواد اولیه (۳۵) نیز گزارش شده و شاهد کاهش در سرعت انجام و تحویل سفارشات (۴۵) در این گروه در آذرماه نسبت به آبان‌ماه هستیم. کاهش در سرعت انجام و تحویل سفارشات هم‌زمان با افت شدید سفارشات جدید می‌تواند علامتی برای ورشکستگی بنگاه‌های فعال در این صنعت باشد که در بین تمام صنایع منحصربه‌فرد است.

افت حداقل ۷۰ درصدی فروش آنلاین پوشاک و حدود ۵۰ درصدی در فضای فروشگاهی در پی اختلال در اینترنت و ناآرامی‌های اخیر توسط صاحبان کسب‌وکارها در این گروه گزارش شده است. همچنین عوامل بنیادینی مثل کاهش قدرت خرید خانوارها، افزایش نرخ ارز، افزایش بهای مواد اولیه، افزایش اجاره‌بهای واحدهای صنفی، قطعی برق واحدهای تولیدی این گروه در تابستان و مشکلات موجود در تأمین مالی (برای سرمایه‌گذاری، خرید تجهیزات، تأمین موارد اولیه و سرمایه در گردش)، آموزش نیروی انسانی، تأمین زیرساخت، شرکت در نمایشگاه‌ها، استخدام کارشناس خارجی و... از مهم‌ترین مشکلات موجود در مسیر کسب‌وکارهای این گروه است.

نبود حمایت مشخصی از این صنعت درحالی‌که این صنعت به شدت نیازمند حمایت برای یادگیری است و البته بی‌ثباتی سیاست‌های تجاری و تحریم‌ها تا حد زیادی تأمین نهاده‌های این صنعت را با مشکل مواجه

⁶ <https://www.isna.ir/news>

کرده است. گفته می‌شود به‌موجب تحریم‌ها امکان همکاری با برندهای بین‌المللی و دسترسی به بازارهای جهانی تا حد زیادی تحت تأثیر قرار گرفته است.

نکته مهم دیگر، پیش‌بینی‌پذیری تعرفه‌های واردات نهاده‌های پوشاک است. به نظر می‌رسد در این مورد باید چارچوبی مشخص با هدف ارتقای ظرفیت تولید داخل صنعت پوشاک تدوین و اعلام شود و از تغییر مداوم تعرفه‌ها و شرایط واردات به‌شدت پرهیز شود تا بنگاه‌های نساجی و پوشاک امکان برنامه‌ریزی بلندمدت پیدا کنند. با توجه به شرایط رکودی گزارش شده از سوی مدیران خرید گروه پوشاک و چرم طی ماه‌های اخیر به نظر می‌رسد سیاست‌گذاری برای تدوین بسته‌های حمایتی کوتاه‌مدت برای کسب‌وکارهای این گروه و نزدیک شدن به ماه‌های آخر سال کمک قابل‌توجهی به برون‌رفت بنگاه‌ها از شرایط فعلی می‌کند.